

*Мартинова М.В., курсант 3-го курсу
Інституту №2, Національної академії
внутрішніх справ*

Науковий керівник: Гусєва К.А.,
доцент кафедри адміністративної
діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО, ЙОГО ФОРМИ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЦІЛІ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

В наш час проблема домашнього насильства є досить поширеною у сучасному соціальному просторі, а також однією з розповсюджених форм порушення прав і свобод людини. Такого насильства переважно зазнають жінки, вони можуть відноситися до всіх вікових і соціально-економічних груп.

Проблематика домашнього насильства як загальносоціального явища привертала до себе увагу багатьох науковців, які розробили теоретичні положення стосовно даного питання, до них можна віднести: О. Ковальова, Г. Христова, Л. М. Герасіна, В. В. Голіна, А. К. Зайцев, А. М. Ковальов та ін.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі – Закон) дає можливість на вищому рівні боротися з даною проблемою.

Даний Закон передбачає створення в Україні Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі, до якого вноситимуться дані про кожен зафіксований у державі випадок такого насильства. У цей реєстр потраплять дані про кривдника, жертву насильства та про обставини його вчинення.

Відповідно до ст. 1 Закону, домашнім насильством є діяння (дія або бездіяльність) фізичного, сексуального,

психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Постраждалою особою виступає та особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі. В свою чергу, особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі називається кривдник, а у випадку якщо така особа не досягла 18, вона називається дитина-кривдник.

Закон визначає перелік постраждалих осіб на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству, при цьому не має значення факт їх спільного проживання зі своїми кривдниками [1].

Діяння є насильством лише за умови, що воно порушує норми чинного законодавства і порушило чи може призвести до порушення конституційних прав і свобод людини. Воно може мати форму, як дій – активна поведінка, наприклад, нанесення побоїв, так і бездіяльності – пасивна поведінка особи, наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває у небезпечному для життя становищі [2, с. 6].

До основних ознак домашнього насильства відносять:

насильство завжди здійснюється умисно, тобто з попереднім наміром;

дії унеможливають самозахист особи, зазвичай особа, яка вчиняє насильство, має певні переваги (вік, фізична сила тощо);

дії суперечать нормам законодавства, порушують права і свободи особи;

насильницькі дії завжди спричиняють шкоду іншій особі [2, с. 7-8].

У відповідності із діючим законодавством України існують такі форми домашнього насильства: економічне, психологічне, сексуальне та фізичне.

Визначення із Закону.

1. Економічне насильство – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

2. Психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

3. Сексуальне насильство – форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності

4. Фізичне насильство – форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [1].

Як правило, домашнє насильство включає в себе різноманітні комбінації форм насильства, наприклад, грубу фізичну поведінку, що поєднується із психологічними погрозами.

У Законі визначено, що одним із суб'єктів у даній сфері є уповноважені підрозділи органів Національної поліції. Поліція має широкий спектр повноважень та завдань щодо запобігання і протидії домашньому насильству, а також важливе нововведення щодо спеціального заходу, у вигляді винесення термінового заборонного припису.

Згідно із ст. 10 Закону органи Національної поліції уповноважені:

1) виявляти факти домашнього насильства та здійснювати своєчасне реагування на них;

2) приймати і розглядати заяви та повідомлення про факти домашнього насильства;

3) інформувати постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

4) на винесення термінового заборонного припису стосовно кривдників;

5) брати на профілактичний облік кривдників та проводити з ними профілактичну роботу;

6) здійснювати контроль за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

7) анулювати дозволи на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власників у разі вчинення ними домашнього насильства, а також проводити вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

8) взаємодіяти з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи;

9) звітувати про результати здійснення повноважень у цій сфері центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної

політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [1].

Наряди поліції відповідно до покладених на них повноважень направляються на місце виклику та зобов'язані, перш за все, звузати масштаби конфлікту, заспокоїти та забезпечити безпеку постраждалій особі, зібрати інформацію, необхідну для реєстрації справи, а також поінформувати жертву про її права та можливість отримати професійну допомогу.

Виходячи із вищезазначеного, домашнє насильство – це діяння, що передбачають собою насильство виражене у фізичній, сексуальній, психологічній або економічній формі. Як правило, домашнє насильство включає в себе різноманітні комбінації форм насильства.

Проблема насильства в Україні виходить на новий рівень, у зв'язку з чим існує потреба звуження масштабів цієї проблеми. Саме для цього необхідне вдосконалення правових норм. На цій підставі виникає пропозиція до ст. 16 «Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі» внести зміну до пункт 5 частини 2, а саме забезпечити єдиний облік не тільки випадків домашнього насильства, а й також постраждалих осіб, кривдників та суб'єктів, що здійснюють заходи запобігання та протидії домашньому насильству. Дана зміна потрібна для того, щоб не тільки скласти приблизне уявлення про масштаб проблеми насильства в Україні, а й точного аналізу цих правопорушень.

Список використаних джерел:

1) Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

2) Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 № 1/11-5480 Запобігання та протидія насильству МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ. – К.: – 2018. – С. 35